

9 Stödåtgärder

I kapitel 9 redovisas direktstöden till det svenska jordbruket inom ramen för EU:s jordbrukspolitik. Redovisningen omfattar även direktstöden till rennäringen samt till företag verksamma inom förädling och avsättning av jordbruksprodukter. En beskrivning av den svenska jordbrukspolitiken under åren närmast före Sveriges inträde i EU lämnas i Jordbruksstatistisk Årsbok 2000.

Utöver direktstöd förekommer exempelvis exportbidrag och stöd till lagring av jordbruksprodukter. Dessa stöd omfattas inte av redovisningen.

EU:s jordbrukspolitik

Det svenska EU-medlemskapet från den 1 januari 1995 innebar att de svenska jordbruksstöden ersattes av EU:s stödsystem. En beskrivning av huvuddragen i EU:s jordbrukspolitik och de olika stöden görs i det följande. EU:s gemensamma jordbrukspolitik (Common Agricultural Policy, CAP) innebär att handeln med jordbruksprodukter är fri inom unionen.

Målen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik är att

- öka produktiviteten i jordbruket
- ge jordbrukarna en skäligen levnadsstandard
- stabilisera marknaderna
- trygga livsmedelsförsörjningen
- ge konsumenterna livsmedel till rimliga priser.

För att nå dessa mål används främst olika marknadsregleringar, men i EU:s jordbrukspolitik ingår även struktur- och regionalpolitiska åtgärder. På senare år har EU också fattat beslut om åtgärder för att minska jordbrukets belastning på miljön.

Den 1 januari 2005 införde Sverige ett nytt jordbrukarstöd – gårdsstödet. Gårdsstödet är inte kopplat till jordbrukarens produktion utan är i stort sett oberoende av vad och hur mycket jordbrukaren producerar. Gårdsstödet ersätter flera stöd, bland annat arealersättningen och de flesta tidigare djurbidragen.

Jordbrukaren måste ha stödrätter för att få gårdsstödet.

Stödrätterna motsvarade det antal hektar jordbruksmark (åkermark och betesmark) som

jordbrukaren brukade och redovisade 2005.

En stödrätt kan bestå av två delar, ett grundbelopp och ett tilläggsbelopp. Ett grundbelopp ingår i de flesta stödrätter. För betesmark är grundbeloppet per hektar lika i hela Sverige. För åkermark varierar grundbeloppet per hektar beroende på var i landet jordbrukaren har sin jordbruksmark.

Marknadsregleringarna finansieras helt av EU:s budget medan strukturstöden, de regionala stöden och miljöstöden medfinansieras av medlemsländerna.

Kommissionen har störst inflytande på de områden där EU i hög grad ansvarar för politiken, som t.ex. pris- och marknadsregleringen inom jordbrukspolitiken. För de åtgärder som medfinansieras av de enskilda medlemsländerna, t.ex. kompensationsbidraget och miljöprogrammet, är friheten större att nationellt utforma reglerna. Nationella stöd kan utformas av de enskilda medlemsländerna, men måste godkännas av kommissionen.

Jordbrukspolitiken finansieras av tullar, införselavgifter, producentavgifter och bidrag från medlemsstaterna och upptar ungefär hälften av EU:s totala budget.

I **tabell 9.1** ges en sammanfattning av utbetalade direktstöd till jordbruket, dvs. gårdsstöd (tidigare arealersättningar, djurbidrag), regionala stöd samt miljöstöd, och i **tabellerna 9.2–9.5** mer detaljerad statistik om dessa stöd. Uppgifterna avser de år för vilka utbetalning skett, oavsett när. Utöver dessa stöd ges stöd till investeringar och s.k. startstöd. Dessa redovisas i **tabell 9.6** och **9.7**. Statistiken där avser

de år under vilka stöden beviljats för utbetalning under ett antal år framåt i tiden. Projektstöd till olika landsbygdsprojekt redovisas i **tabell 9.8**. Stöd till rennäringen redovisas i en särskild tabell (**tabell 9.9**).

Gårdsstöd

De tidigare produktionskopplade jordbrukarstöden (arealersättning och djurbidrag) ersattes år 2005 med ett nytt stöd, gårdsstöd, som i stort sett är helt frikopplade från produktionen.

Jordbrukaren kan få gårdsstödet för all jordbruksmark, det vill säga både för åkermark och för betesmark, som jordbrukaren brukar och redovisar i SAM-ansökan.

För att få fullt gårdsstöd måste jordbrukaren uppfylla de så kallade tvärvillkoren. Det innebär att

- jordbrukaren ska sköta all sin jordbruksmark enligt skötselkraven och att
- jordbrukaren ska följa vissa regler inom områdena miljö, folkhälsa, växtskydd, djurskydd och djurhälsa. Dessa regler kallas verksamhetskrav.

För att få gårdsstödet utbetalt måste jordbrukaren ha stödrätter. Gårdsstödet betalas ut för det antal hektar jordbruksmark som jordbrukaren ansöker om. Jordbrukaren kan dock inte få mer gårdsstöd än vad stödrätterna motsvarar. Stödrätterna tillhör jordbrukaren och är inte kopplade till marken.

Varje stödrätt har ett fastställt stödvärde som varierar mellan enskilda jordbrukare. Värdet beror på

- vilken slags mark som låg till grund för tilldelningen av stödrätterna
- vilken region som stödrätterna tilldelades i
- om stödrätterna förutom grundbeloppet även består av ett tilläggsbelopp.

Jordbrukare kan överföra stödrätter mellan varandra på olika sätt:

- handel med stödrätter och
- hyra av stödrätter i samband med arrende av jordbruksmark.

Det är upp till jordbrukarna att komma överens om villkoren för överföringen. Av **tabell 9.2** framgår att för 2011 utbetalades ca 5 988 milj. kr i gårdsstöd till svenska jordbrukare. De största utbetalningar skedde i Skåne län och i Västra Götalands län.

Stöd för proteingrödor

Från och med stödår 2004 lämnas stöd för odling av proteingrödor. Stödet ingår i den nya jordbruksreformen och kan sökas av jordbrukare som odlar vissa proteingrödor (baljväxter).

Stödet är på maximalt 55,57 euro per hektar (ca 500 kr/ha). Inom hela EU finns en maximal areal på 1,6 milj. hektar, någon nationell nivå finns inte. Om jordbrukarna inom EU söker stöd för en större areal än den arealen kan stödet komma att minska. Minskningen kommer då att ske proportionellt.

I Sverige var den ansökta arealen 41 792 ha för 2009, jämfört med 2008, då den ansökta arealen var 30 303 ha.

Från och med år 2010 är hela stödet frikopplat och ingår i gårdsstödet.

Stöd för energigrödor

Mellan 2004 och 2009 fanns det ett stöd för energigrödor.

Stöd för odling av grödor för industri- och energiändamål

Den som odlar industri- och energigrödor har möjlighet att söka tre olika stöd:

- stödet för energigrödor (från 2010 är stödet borta)
- gårdsstödet
- investeringsstöd för att plantera energiskog.

Stöd för kontrakterad stärkelsepotatis

Jordbrukare som odlar stärkelsepotatis kan ansöka om stöd för kontrakterad stärkelsepotatis.

Stödbeloppet är 66,32 euro (ca 600 kr) per potatismängd, som behövs för att tillverka ett ton stärkelse. Beloppet justeras efter stärkelseinnehållet i potatisen.

Stöd för kontrakterad stärkelsepotatis till industrin har för 2011 t.o.m. april 2012 utbetalts 33 milj. kr.

Stöd för kvalitetscertifiering

Jordbrukare som har kvalitetscertifierat sin produktion genom att de är anslutna till ett kvalitetssäkringssystem har möjlighet att få stöd för kvalitetscertifiering. Det kvalitetssäkringssystem som jordbrukaren är ansluten till måste ha kontroller som utförs av ett oberoende certifieringsorgan, dvs. det krävs en oberoende tredjepartskontroll av att jordbrukaren uppfyller de krav som kvalitetssäkringssystemet ställer. Certifieringsorgan som utför den oberoende kontrollen ska vara ackrediterat.

Stödet betalas ut till jordbrukare som har växtodling, betesmark, nötkreatur för kött- och mjölkproduktion eller får och getter.

Från och med 2008 är hektarersättningen och den fasta ersättningen ersatt av ett lika stort belopp för alla jordbrukare. Det finns en summa pengar som kommer att fördelas på alla som blir berättigade till stödet. Hur stor ersättningen blir beror alltså på hur många jordbrukare som söker stödet och hur mycket pengar det finns att fördela respektive år. Det är omöjligt att i förväg veta hur stor ersättningen kommer att bli. 2011 betalades 24 miljoner ut. Stödet redovisas inte i följande tabeller.

Stöd till mervärden i jordbruket

Jordbrukare som söker stöd till mervärden i jordbruket måste vara verksam inom minst en av följande produktionsgrenar:

- spannmål, oljeväxter, proteingrödor, utsäde, stärkelsepotatis, lin, hampa m.m.
- nötkött
- mjölkproduktion
- får och getter.

Stödet kan utbetalas för kvalitets- och marknadsföringsåtgärder. Det kan gälla produkt- och kvalitetsarbete, till exempel genom studiebesök och specialistutbyte. Andra områden som kan vara aktuella är tekniska undersökningar, genomförbarhets- och designstudier. Det kan även gälla kostnader för utveckling av produktionsmetoder eller produkter samt marknadsundersökningar och testproduktion.

Stödet betalas ut med högst 75 % av kostnaderna för åtgärderna men med högst 50 000 kr per år och åtgärd. Stöd under 100 euro (ca

900 kr) betalas inte ut. Stödet redovisas inte i följande tabeller.

Handjursbidrag

Handjursbidrag kan beviljas för tjurar och stutar som slaktas i Sverige, säljs till annat EU-land eller exporteras till länder utanför EU. Slaktvikten på tjurarna ska vara minst 185 kg och stutarna måste ha uppnått en ålder av 9 månader.

Antal djur som berättigar till handjursbidrag begränsas av en bidragskvot som är 250 000 djur.

Regeringen har beslutat att handjursbidraget försvinner den 1 januari 2012. Stödet kommer istället att fördelas på de stödrätterna som brukaren har den 29 mars 2012. Tilläggsbeloppet kommer att baseras på det genomsnittliga handjursbidrag per år för djur slaktade under perioden 1 oktober 2009 till och med 31 december 2011.

Mjölkbidrag

Mellan åren 2004 och 2006 fanns det ett mjölkbidrag till mjölkproducenter. Från och med 2007 har mjölkbidraget upphört och ingår istället i gårdsstödet.

Modulering

Med modulering, menas att pengar förs över från vissa andra stöd till miljöersättning, företagsstöd och projektstöd.

För 2011 gjordes avdrag för modulering på 10 % på stödbelopp mellan 5 000 och 300 000 euro. För stöd som överstiger 300 000 euro görs avdrag på 14 %. De stöd som berörs är gårdsstödet, stödet för kvalitetscertifiering samt stödet för mervärden i jordbruket.

Regionala stöd

Kompensationsbidrag

EU:s regionalpolitik syftar till social utjämning mellan olika regioner inom gemenskapen. Jordbruket skall säkras i områden med sämre produktionsförutsättningar så att befolkningen kan bo kvar och landskapet bevaras. Det viktigaste regionalpolitiska bidraget är det s.k. kompensationsbidraget. Detta riktar sig till områden som har sämre förutsättningar för livs-

medelsproduktion (Less Favoured Areas) än andra regioner. I Sverige utgår kompensationsbidrag till stödområdena i norra Sverige, delar av skogs- och mellanbygderna i södra och mellersta Sverige samt vissa områden på Öland och Gotland.

För att få kompensationsbidrag måste jordbrukaren åta sig att bruka minst tre hektar jordbruksmark inom ett stödområde i minst fem år från och med den första stödutbetalningen. Det krävs också ett visst djurinnehav. Pensionärer kunde t.o.m. 2006 inte få kompensationsbidrag.

Kompensationsbidraget lämnas i första hand för vall och betesmark, men i vissa stödområden i norra Sverige även för spannmål och potatis. Kompensationsbidraget kan utgå med mellan 250 och 2 700 kr per hektar. **Tabell 9.3** visar att Västra Götalands län följt av Jönköpings län är de län där mest kompensationsbidrag har utgått. Totalt utbetalades 739 milj. kr i kompensationsbidrag för år 2011.

Nationellt stöd till norra Sverige

Avtalet med EU ger Sverige rätt att lämna nationellt stöd till vissa områden i norra Sverige. Stödet är helt finansierat av svenska staten och syftet är att behålla traditionell jordbruksproduktion som är särskilt lämpad för klimatförhållandena i norra Sverige. Avsikten är också att stödet skall förbättra strukturen för produktion, omsättning och förädling av jordbruksprodukter och säkerställa att miljön och naturvärdena skyddas och bevaras.

Det nationella stödet tillsammans med kompensationsbidraget och miljöstödet för bevarande av öppet odlingslandskap ersätter det gamla Norrlandsstödet.

Stöd utgår till mjölk-, slaktsvins- och äggproduktion samt för sugor och getter samt odling av potatis, bär och grönsaker. Det nationella stödet är förknippat med vissa villkor. Jordbruket skall t.ex. omfatta minst 3 hektar jordbruksmark. Pensionärer kunde t.o.m. 2006 inte få nationellt stöd.

Tabell 9.3 visar att t.o.m. april 2012 har 277 milj. kr utbetalats i nationellt stöd till norra Sverige för år 2011. Mest nationellt stöd utgick till Västerbottens län.

Miljöersättningar

Miljöersättningar syftar till åtgärder för att minska jordbrukets belastning på miljön. Varje land utformar ett program för miljövänliga produktionsmetoder inom jordbruket och för bevarande av biologisk mångfald i odlingslandskapet. Programmet utformas efter det egna landets förhållanden och miljöproblem. För miljöstöd krävs ett femårigt åtagande av brukaren (20 år när det gäller stödet till våtmarker och småvatten).

Den 1 januari 2007 startade ett nytt landsbygdsprogram, ”Landsbygdsprogram för Sverige år 2007–2013”. För information om det nya programmet hänvisas till Jordbruksverket, www.jordbruksverket.se. I det följande beskrivs de stöd som utbetalades för år 2011.

I **tabell 9.4** visas de arealer för vilka vissa miljöersättningar söks för år 2011.

Tabell 9.5 visar utbetalade medel till miljöersättningar. Totalt utbetalades det år 2011 2 514 milj. kr i ersättningar enligt det nya programmet. Mest stöd utgick till Västra Götalands län följt av Skåne län.

Bevarande av betesmarker och slätterängar

Från och med 2001 finns två stöd för betesmarker och slätterängar. Dels ett projektstöd för restaurering av betesmarker och slätterängar och dels ett stöd för skötsel av dem. Syftet med projektstödet är att återställa den biologiska mångfalden och de kulturhistoriska värdena i slätterängar, betesmarker, skogs- och fåbodbeten som helt eller delvis försvunnit genom att hävden upphört. Syftet med stödet för skötsel av betesmarker och slätterängar är att bevara och förstärka hävdgynnande natur- och kulturmiljövärden.

Stödnivån för anläggning av våtmarker och småvatten kan högst vara 90 % av stödberättigande kostnader och ersättning kan lämnas med högst 10 000 kr/ha och år. Ersättning lämnas för betesmarker och slätteräng med allmänna värden samt betesmarker och slätteräng med särskilda värden. Ersättning lämnas också för fåbodbete, skogsbete och alvarbete på Öland och Gotland. Kompletterande åtgär-

der såsom lövtäkt, lieslätter och efterbete ger ytterligare ersättning.

Bevarande av värdefulla natur- och kultur- miljöer

Ersättning lämnas för skötsel av åkermarkens värdefulla lämningar och miljöer (landskapselement) som vittnar om den äldre markanvändningen. Ersättning utgår för skötsel av vissa landskapselement belägna på eller i anslutning till åkermark. Exempel på sådana landskapselement är renar mellan åkerskiften, stenmurar, trädrader, stentippar, källor och åkerholmar. Ersättningsbeloppet ges per landskapselement och skiljer sig åt mellan elementen. För att man ska få ett åtagande för natur- och kulturmiljöer i odlingslandskapet måste den sammanlagda ersättning för det första året i åtagandeperioden vara minst 1 000 kronor. Landskapselementen ska till väsentlig del ha tillkommit före den storskaliga mekaniseringen av jordbruket, dvs. före 1940.

Utrotningshotade husdjursraser

Syftet är att bevara den genetiska resursen som våra husdjur utgör och därmed bidra till att uppnå det svenska miljökvalitetsmålet ”Ett rikt odlingslandskap”. Ersättning lämnas för att hålla djur av raser som finns med på EU:s lista över utrotningshotade svenska husdjursraser, t.ex. fjällko, gutefår, lantrasget och linderödsvin. Alla djur ska vara renrasiga. Den årliga ersättningsnivån ligger på 1 000 kr per djurenhet för nötkreatur, får och getter och 1 500 kr per djurenhet för linderödssvin.

Öppet och varierat odlingslandskap

Detta stöd har från och med år 2007 slagits ihop med stödet för Vallodling.

Ekologiska produktionsformer

Syftet med ersättningen är att jordbruksmarken ska användas på ett hållbart sätt. Ekologisk produktion har positiva effekter för markens långsiktiga produktionsförmåga och för biologisk mångfald. Miljöersättningen har utformats för att bidra till att de nya målen för ekologisk produktion uppfylls. Målen till år 2013 är att – 20 procent av jordbruksmarken ska vara certifierad för ekologisk produktion.

Ersättning lämnas till jordbrukare med ekologisk odling med eller utan ekologisk djurhållning. Den årliga ersättningen varierar beroende på grödslag men ligger mellan 650–7 500 kr/ha. Ersättning för ekologisk djurhållning lämnas i form av en extra ersättning för ekologisk odlad slättervall, betesvall och grönfodergrödor. Mark i åtagande för betesmarker och slätterängar kan också ligga till grund för djurersättning. Ersättning för ekologisk djurhållning baseras på det antal mjölkkor, am- och dikor, ungnöt, tackor, getter (hondjur), suggor, slaktsvin, värphöns och slaktkycklingar som du har inom företaget. Ett hektar åkermark motsvaras av 1,0 djurenhet och ett hektar betesmark eller slätteräng motsvaras av 0,5 djurenheter. Djurantalet får variera genom åren under åtagandeperioden men måste omfatta minst ett djur under hela åtagandeperioden. Antal djur som motsvarar en djurenhet varierar mellan 1,00 för mjölkkor, am- och dikor till 71,43 för värphöns.

Vallodling

Syftet med ersättningen är att bidra till ett öppet och variationsrikt landskap. Detta gynnar odlingslandskapets natur- och kulturmiljöer. Vallodlingen bidrar också till att minska växtnärläckaget och erosionen från åkermark och till att begränsa användningen av växtskyddsmedel. Ersättningen består av en grundersättning som du kan få i hela landet om du odlar vall, och en tilläggsersättning för slätter- och betesvall som du kan få i stödområdena 1–5. För att få tilläggsersättningen måste man ha djur.

Grundersättningen är 500 kr per hektar i stödområde 9. För övriga stödområden är grundersättningen 300 kr per hektar. Tilläggsersättningen mellan de olika stödområdena varierar mellan 450–2 000 kr/ha.

Minskat kväveläckage

Ersättning lämnas för insatser med syfte att minska kväveutlakningen under vinterhalvåret. Ersättning kan lämnas för två åtgärder, dels för sådd av fänggröda, dels för vårbearbetning, dvs. att ingen jordbearbetning sker efter skörden på hösten. Syftet är att minska

den kvävebelastning på havet som orsakas av mänsklig verksamhet. Åtgärden riktas till områden i södra Sverige där kväveutlakningen är hög. Ett jordbruksskifte måste vara minst 0,10 ha för att berättiga till ersättning. Den årliga ersättningsnivån ligger för fånggröda på 900 kr/ha och för vårbearbetning på 500 kr/ha. Fånggröda och vårbearbetning på samma mark ger 1 600 kr/ha.

Våtmarker och småvatten

Från och med 2001 finns två stöd för våtmarker och småvatten. Dels ett projektstöd för anläggning av våtmarker och småvatten och dels ett stöd för skötsel av dem. Syftet med ersättningarna är att öka arealen våtmarker i odlingslandskapet och att förbättra funktionen i de våtmarker som redan finns. Våtmarkerna minskar de negativa effekterna av växtnärläcka och bevarar och förstärker den biologiska mångfalden. De fyller även andra viktiga funktioner, som att upprätthålla grundvattennivån, öka variationen i landskapet och förbättra möjligheten till människors rekreation. Med våtmark menas ett vegetationstäckt område där vattenytan är nära under, i nivå med eller nära över markytan och där vattennivån får variera med de naturliga säsongsvariationerna. Med våtmark menas här även småvatten och dammar.

Bruna bönor på Öland

Ersättning lämnas till jordbrukare med traditionell odling av lokala sorter av bruna bönor på Öland. Syftet med detta stöd är att främja en odlingsmetod som bidrar till att minska riskerna med bekämpningsmedels- och växtnärläcka-utlakning till Östersjön. Dessutom bevaras odlingen av lokala sorter av bruna bönor. Odlingen är en viktig del av öns kulturarv. Ersättningen lämnas enbart på Öland och ett jordbruksskifte måste vara på minst 0,10 ha för att vara berättigad till ersättning. Ersättningen är 1 400 kr/ha.

Socketbetor på Gotland

Sista år för att söka stödet för socketbetor på Gotland var år 2006.

Skyddszoner

Syftet med ersättningen är att minska ytavrinningen, erosionen och läckaget av näringsämnen från åkermark. Skyddszonerna minskar även risken för att rester av växtskyddsmedel hamnar i sjöar och vattendrag. Syftet är också att gynna växt- och djurliv. Ersättning lämnas för anläggning av zoner besådda med vall utmed vattendrag i stödområdena 5 och 9. Skyddszonen skall vara minst 6 meter bred och ersättning lämnas för högst 20 meters bredd. Dessutom måste skifteslängden mot vattenområdet vara minst 20 meter och den sammanlagda arealen av alla skyddszonsskiften minst 0,10 ha för att berättiga till ersättning. Den årliga ersättningsnivån är 3 000 kr/ha.

Miljöskyddsåtgärder

Ersättning lämnas om man utför åtgärder som minskar riskerna vid hantering och användning av växtskyddsmedel och minskar läckaget av växtnärläckaämnen. Ersättning lämnas i hela landet.

För att få ersättning måste man

- göra en växtodlingsplan
- göra en växtnärläcka-balans
- göra en markkartering
- låta bestämma kväveinnehållet i flytgödsel
- ha en säker påfyllnings- och rengöringsplats för sprutan
- dokumentera behovet av bekämpning vid användning av växtskyddsmedel
- ha kontrollrutor
- lämna obesprutade kantzoner.

Ersättning lämnas med mellan 50–220 kr/ha.

Företagsstöd

Syftet med företagsstöden är att öka konkurrenskraften inom jordbruket, skogsbruket, rennäringen, trädgårdsområdet och livsmedelsförädlingen. Syftet är också att öka livskvaliteten och diversifiera ekonomin på landsbygden. Med företagsstöd menas att stödet är knutet till ett befintligt eller nystartat företag.

Stöd till modernisering av jordbruksföretag (tabell 9.6)

Stöd till modernisering av jordbruksföretag ska bidra till att påskynda företagets anpassning till nya marknadsförutsättningar men samtidigt ge positiva effekter för biodiversitet, miljövänlig produktion, djurvälstånd och arbetsmiljö. Under åtgärden ingår även stöd för plantering av energigrödor på åkermark.

Stödet är inriktat på att beviljas som en procentsats av planerade fasta investeringar och betalas ut först då dessa har genomförts och betalats. Landsbygdsprogrammet medger stöd med högst 30 % av stödberättigande investeringskostnader. Till jordbruksföretag inom mindre gynnande områden i norra Sverige kan ytterligare högst 20 procentenheter beviljas.

De flesta länsstyrelser har emellertid tillämpat ett reducerat maxbelopp och i vissa fall även en sänkt stödandel. Prioritering sker av de företag som utifrån sin affärsplan bedöms mest bidra till en ökad konkurrenskraft och entreprenörskap i sektorerna och i landsbygdsökonomi. Varje länsstyrelse har tagit fram egna prioriteringar, vilket gett åtgärden en viss lokal prägel. Prioriteringsordningen framgår av länsstyrelsernas genomförandestrategier.

Startstöd (tabell 9.6)

Startstödet ska bidra till att främja en långsiktig lönsam och konkurrenskraftig jordbruksnäring genom att stödja unga personer som för första gången vill etablera sig som ägare till ett jordbruksföretag. Stödet kan också underlätta och påskynda generationsväxlingar i jordbruksföretagen och därmed leda till en förnyring av jordbrukarkåren. Stödet hjälper till genom att ett bidrag av likvida medel underlättar ett övertagande eller en nyetablering, särskilt med tanke på att ett beviljat startstöd sannolikt gör det lättare att banklån beviljas.

Startstöd lämnas med högst 250 000 kr i form av en startpremie till företagare under 40 år som för första gången etablerar sig som företagare i ett jordbruks- eller trädgårdsföretag.

Den största delen av företagen som har fått stöd har haft djur/köttproduktion jämte växtodling som inriktning. Därefter har mjölkpro-

duktion, trädgård, får och hästar varit de vanligaste inriktningarna.

Stöd till högre värde i jord- och skogsprodukter (tabell 9.7)

Stödet för högre värde, eller förädlingsstödet, är ett investeringsstöd som kan lämnas för förädling och saluföring av produkter från jord- och skogsbruk inklusive rennäring och trädgårdsnäring. Prioritering sker av de företag som utifrån sin affärsplan bedöms mest bidra till en ökad konkurrenskraft och entreprenörskap i sektorerna och i landsbygdsökonomi. Länsstrategierna innehåller ytterligare prioriteringar.

Landsbygdsprogrammet medger stöd med högst 30 % av stödberättigande investeringskostnader. Efter särskild prövning kan ytterligare 10 procentenheter beviljas till företag inom glest befolkade områden i norra Sverige. De flesta länsstyrelser har emellertid tillämpat ett reducerat maxbelopp eller en sänkt stödandel.

Projektstöd

Projektstödet ska verka för en högre livskvalitet för dem som bor på landsbygden, bredda och stärka landsbygdens näringsliv och stärka konkurrenskraften inom den gröna näringen.

Projektstöd kan sökas av till exempel:

- organisationer, ideella och ekonomiska föreningar inklusive stiftelser
- sammanslutningar, exempelvis av företag
- företag
- kommuner.

Det finns olika typer av projektstöd, t.ex. utveckling av bredband på landsbygden, utveckling av små företag och utveckling av landsbygdsturism (tabell 9.8). Mer projektstöd redovisas på Jordbruksverkets webbplats.

Utveckling av bredband på landsbygden

En väl utbyggd infrastruktur är viktig för de som bor på landsbygden. Genom stödet för bredband får dessa personer tillsammans med andra möjlighet att anlägga bredband i områden där det idag inte finns något marknadsintresse för att etablera bredbandsnät.

Projektstöd för bredband kan beviljas när man

- drar nya bredband
- uppgraderar befintligt bredband
- förbereder för bredband, dvs. att man gräver ned tomrör och drar fiber.

Projektstöd för utveckling av företag med färre än tio årsarbetskrafter

Projektstöd kan beviljas om det skapar förutsättningar

- för utveckling av företag med färre än tio årsarbetskrafter och med en omsättning eller balansomsättning som är lägre än 18 miljoner kronor
- för entreprenörskap på landsbygden
- för nyetablering av små företag.

Stöd kan t.ex. beviljas till projekt som

- gör att nya affärs- och verksamhetsidéer utvecklas snabbare
- sprider erfarenheter och utveckling av kommersiella och tekniska lösningar, gärna i samverkan med forsknings- och utvecklingscentrum
- syftar till är att förbättra tillgången på lokalt kapital.

Projektstöd för utveckling av landsbygdsturism

Turismen är en av de snabbast växande branscherna idag och intresset för att turista på den svenska landsbygden ökar. Bo på lantgård har blivit ett begrepp.

Projektstöd kan beviljas för projekt som förbättrar förutsättningarna för en konkurrenskraftig besöks- och turistnäring på landsbygden. Projektstöd kan även beviljas för utveckling och introduktion av IT-baserade tjänster för marknadsföring, distribution, kontakt och bokningar för en grupp av turistföretag. Syftet är att göra det enklare för företagen att nå ut till sina kunder.

Projektstöd för insatser som förbättrar servicen på landsbygden

Ett bra serviceutbud har i många fall stor betydelse när människor väljer bostadsort. Att det finns livsmedelsbutik och servicefunktioner som bank, apotek och bredband ökar möjligheten till utveckling av bygden. Att det finns

kultur- och fritidsaktiviteter påverkar också hur attraktiv en bygd är.

Projektstöd kan beviljas för insatser som förstärker eller utvecklar serviceutbudet och kultur- och fritidsaktiviteten på landsbygden för både företagare och konsumenter. Det kan till exempel vara samverkanslösningar av olika slag.

Prisstöd m.m. till rennäringen

Utöver de stöd till rennäringen i form av investerings- och startstöd samt kulturmiljöstöd som redovisats ovan utgår ett särskilt prisstöd för kontrollslaktade renar, vilka godkänns som livsmedel. Detta redovisas i **tabell 9.9**.

Efter Tjernobylyockan betalades ersättning till rennäringen för att täcka merkostnader och inkomstförluster till följd av det radioaktiva nedfallet. I ersättningen ingår också kostnader för t.ex. försöksverksamhet, slakt av renar med för hög cesiumhalt samt utfordring av cesiumrenar och analyser.

Staten ersatte fram till 1994/95 renägarna för upphittade rovdjursrivna renar. Från och med 1996 ändrades ersättningssystemet till att i huvudsak baseras på rovdjursförekomst.

I **tabell 9.9** redovisas även ersättningar från Banverket för tågdödade och från trafikförsäkringen för vägtrafikdödade renar.

Annan publicering

Uppgifterna i detta kapitel om utbetalda stöd grundas på underlag från Jordbruksverket. Statistiken hänför sig till de år för vilka stöd utgått förutom i tabellerna 9.6 och 9.7 där beviljade stöd redovisas. Jordbruksverket publicerar detaljerad statistik över stöd som utbetalats eller beviljats under olika kalenderår i sin verksamhetsstatistik, senast i Verksamhetsstatistik för 2011.

Tabell 9.1

Direktstöd till jordbruket utbetalade för 2000–2011¹, milj. kr

Disbursed direct support to the agricultural holdings

	2000	2005	2008	2009	2010	2011
<i>Gårdsstöd</i>	.	5 315	6 473	6 736	5 976	5 988
Stöd för proteingrödor ²	.	21	15	22	.	.
Stöd för energigrödor	.	11	7	8	.	.
Kontrakterad stärkelsepotatis	.	37	36	38	29	33
Nationellt kuvert	.	1	3	4	.	.
Återbetalning modulering	.	61	107	.	.	.
<i>Arealersättning</i>	3 480	.	.	.	.	.
<i>Djurbidrag, generella</i>	940	733	309	347	307	307
Handjursbidrag	331	263	309	347	307	307
Am- och dikobidrag	198	.	.	.	.	.
Tackbidrag	31	.	.	.	.	.
Slaktbidrag	130	.	.	.	.	.
Extensifieringsbidrag	250	.	.	.	.	.
Mjölkbidrag ³	.	471	.	.	.	.
<i>Regionala stöd</i>	864	916	973	956	1 017	1 016
Kompensationsbidrag	574	639	701	690	747	739
Nationellt stöd norra Sverige	289	276	272	266	270	277
<i>Miljöstöd, gamla</i>	1 929	.	.	.	.	.
Öppet odlingslandskap	582	.	.	.	.	.
Ekologisk odling	268	.	.	.	.	.
Flerårig vallodling	433	.	.	.	.	.
Biologisk mångfald o. kulturmiljövärden	520	.	.	.	.	.
Betesmarker	333	.	.	.	.	.
Slätterängar	14	.	.	.	.	.
Kulturmiljö	173	.	.	.	.	.
Miljökänsliga områden	24	.	.	.	.	.
Våtmarker och småvatten	9	.	.	.	.	.
Extensiv vall, skyddszoner	6	.	.	.	.	.
Fånggrödor	9	.	.	.	.	.
Resurshållande konventionellt jordbruk	94	.	.	.	.	.
Återskapande av slätterängar	3	.	.	.	.	.
Odling av bruna bönor på Öland	2	.	.	.	.	.
Utrotningshotade djurraser	3	.	.	.	.	.
Kulturmiljöstöd för renskötselområdet	0	.	.	.	.	.
<i>Miljöstöd, nya</i>	128	2 345	2 157	2 112	2 486	2 515
Betesmarker och slätterängar	.	754	743	728	787	795
Natur- och kulturmiljöer	.	168	111	110	108	108
Kulturmiljöer i renskötselområdet	1	11	22	23	25	26
Utrotningshotade husdjursraser	4	6	7	7	8	8
Öppet och varierat odlingslandskap	.	509	.	.	.	.
Miljöskyddsåtgärder	.	.	32	32	46	47
Ekologisk produktion	126	573	510	502	575	582
Vallodling	.	85	607	607	738	744
Minskat kväveläckage	.	197	130	112	152	153
Våtmarker och småvatten	.	8	14	15	16	18
Bruna bönor på Öland	.	2	1	1	1	1
Sockerbeter på Gotland	.	3	.	.	.	.
Skyddszoner	.	28	14	5	30	33
<i>Summa utbetalade direktstöd</i>	7 340	9 440	10 080	10 223	9 815	9 859

1) För perioden 2000–2010 ingår i tabellen samtliga medel som avser respektive år oavsett när de utbetalats. För år 2011 avser beloppen de medel som utbetalats t.o.m. april år 2012.

2) Stöd för proteingrödor ingår i arealersättning t.o.m. 2004.

3) Mjölkbidraget infördes från och med 2004, men upphörde fr.o.m. 2007 och ingår istället i gårdsstödet.

Källa: Jordbruksverket.

Tabell 9.2

Gårdsstöd samt diverse produktstöd för stödåret 2011 utbetalade t.o.m. april 2012, 1 000-tal kr

Single farm payment and various product support

Område	Gårdsstöd	Protein- grödor ¹	Energi- grödor ²	Kontrakterad stärkelse- potatis	Handjurs- bidrag	Mjök- bidrag ³
<i>Län</i>						
Stockholms	172 899	.	.	–	3 094	.
Uppsala	303 572	.	.	–	7 936	.
Södermanlands	276 635	.	.	–	9 614	.
Östergötlands	546 153	.	.	–	22 653	.
Jönköpings	243 647	.	.	–	26 143	.
Kronobergs	128 585	.	.	–	13 831	.
Kalmar	339 783	.	.	3 530	30 656	.
Gotlands	203 275	.	.	–	13 625	.
Blekinge	84 192	.	.	10 835	6 537	.
Skåne	1 232 050	.	.	18 374	48 944	.
Hallands	269 631	.	.	–	17 199	.
Västra Götalands	995 803	.	.	–	51 390	.
Värmlands	175 354	.	.	–	10 189	.
Örebro	206 180	.	.	–	8 483	.
Västmanlands	234 550	.	.	–	3 654	.
Dalarnas	109 739	.	.	–	6 746	.
Gävleborgs	121 487	.	.	–	8 323	.
Västernorrlands	84 258	.	.	–	4 088	.
Jämtlands	75 632	.	.	–	4 371	.
Västerbottens	124 716	.	.	–	6 808	.
Norrbottnens	59 965	.	.	–	2 538	.
<i>Hela riket</i>						
2011	5 988 106	.	.	32 738	306 823	.
2010	5 975 879	.	.	28 541	307 121	.
2009	6 735 854	22 009	7 988	37 845	347 159	.
2008	6 472 728	15 130	7 400	36 452	309 197	.
2005	5 314 878	21 058	11 681	36 756	262 797	470 651
2000 ⁴	4 088 860	.	.	.	330 836	.

- 1) Stöd för proteingrödor infördes från och med 2004. År 2004 ingick utbetalningen i arealersättning. I Sverige har dock hela stödet för proteingrödor frikopplats och ingår i sin helhet i gårdsstödet fr.o.m. 2010.
- 2) Stöd för energigrödor infördes från och med 2004. Stödet för energigrödor går inte att söka fr.o.m. 1 januari 2010. EU har beslutat att 2009 var det sista året då lantbrukare kan få stöd för produktion av energigrödor.
- 3) Mjökbidraget infördes från och med 2004, men upphörde fr.o.m. 2007 och ingår istället i gårdsstödet.
- 4) Jämförelsetalen för gårdsstöd före 2005 är summan av tidigare arealersättning, am- och dikobidrag, tackbidrag, slaktbidrag och extensifieringsbidrag.

Källa: Jordbruksverket.

Tabell 9.3**Kompensationsbidrag samt nationellt stöd till norra Sverige¹ för stödåret 2011 utbetalt t.o.m. april 2012, 1 000-tal kr***Disbursed support for less favoured areas and national support to the north of Sweden*

Område	Kompensationsbidrag	Nationellt stöd			Summa nationellt stöd
		Suggor, getter, potatis, ägg, bär o. grönsaker	Mjök	Slaktsvin	
<i>Län</i>					
Stockholms	1 446	–	2 557	–	2 557
Uppsala	8 832	–	–	–	–
Södermanlands	304	–	–	–	–
Östergötlands	12 227	–	–	–	–
Jönköpings	73 678	–	–	–	–
Kronobergs	33 918	–	–	–	–
Kalmar	54 954	–	–	–	–
Gotlands	15 352	–	–	–	–
Blekinge	6 807	–	–	–	–
Skåne	26 268	–	–	–	–
Hallands	14 158	–	–	–	–
Västra Götalands	85 067	–	–	–	–
Värmlands	61 422	437	6 245	906	7 588
Örebro	15 786	–	–	–	–
Västmanlands	3 398	–	–	–	–
Dalarnas	51 674	866	3 190	52	4 108
Gävleborgs	68 140	572	23 304	1 394	25 271
Västernorrlands	48 548	875	35 964	2 018	38 857
Jämtlands	56 588	1 256	53 084	211	54 552
Västerbottens	67 459	2 056	89 723	3 486	95 266
Norrbottnens	33 042	2 808	42 808	3 545	49 161
<i>Hela riket</i>					
2011	739 071	8 869	256 875	11 614	277 358
2010	746 829	11 044	274 071	10 334	269 571
2009	690 179	9 702	246 035	10 298	266 035
2008	701 137	9 932	250 451	11 692	272 075
2005	639 429	11 248	252 285	12 627	276 161
2000	574 125	9 450	266 751	13 269	289 469

1) Anledningen till att det presenteras siffror för län i södra Sverige, är för att det är där företagen är registrerade. Marken ligger dock i norra Sverige.

Källa: Jordbruksverket.

Tabell 9.4**Registrerade arealer för vissa miljöersättningar avseende år 2011, hektar***Areas for environmental support*

Område	Betesmarker och slätter- ängar	Vallodling ¹	Ekologisk produktion	Minskat kväve- läckage	Miljöskydds- åtgärder
<i>Län</i>					
Stockholms	11 056	26 535	13 707	1 141	7 182
Uppsala	17 983	31 943	25 542	255	25 132
Södermanlands	16 760	35 464	21 622	947	16 424
Östergötlands	44 371	62 666	39 254	1 295	46 815
Jönköpings	40 414	61 392	18 679	45	2 756
<i>Kronobergs</i>					
Kronobergs	21 012	32 787	8 363	6	249
Kalmar	76 876	64 159	14 289	7 546	6 157
Gotlands	27 771	33 913	12 141	4 782	3 846
Blekinge	–	12 516	–	2 378	2 847
Skåne	63 520	78 473	24 839	39 537	102 287
<i>Hallands</i>					
Hallands	15 129	36 529	9 682	15 720	8 793
Västra Götalands	59 347	156 216	104 601	61 901	44 787
Värmlands	6 584	55 300	33 042	4 772	8 970
Örebro	9 257	29 164	15 978	1 155	10 732
Västmanlands	7 001	21 036	16 749	1 760	16 621
<i>Dalarnas</i>					
Dalarnas	5 845	30 369	15 729	–	3 407
Gävleborgs	3 694	38 739	18 587	–	1 485
Västernorrlands	1 979	31 879	13 264	–	124
Jämtlands	3 944	29 719	14 861	–	314
Västerbottens	1 999	40 835	9 235	–	1 151
<i>Norrbottnens</i>					
Norrbottnens	2 177	20 707	4 997	–	700
<i>Hela riket</i>					
2011	436 721	930 341	435 161	143 239	310 776
2010	434 024	924 803	428 336	144 030	298 247
2009	439 840	900 370	428 126	121 164	263 756
2008	424 754	882 269	396 967	138 542	254 693
2005	461 401	286 680	519 694	266 879	.
2004	408 656	.	462 438	283 945	.

1) Systemet för vallodling utvecklades i samband med utveckling av gårdsstödsystemet år 2004–05. Första utbetalningen skedde 2005. Det miljöstödet redovisas i tabell 9.1.

Källa: Jordbruksverket.

Tabell 9.5

Miljöersättning för stödåret 2011 utbetalade t.o.m. april 2012, 1 000-tal kr
Environmental support

Område	Betes- marker och slätter- ängar	Natur- och kultur- miljöer	Kultur- miljöer i ren- skötsel- området	Utrot- nings- hotade hus- djurs- raser	Öppet och varierat odlings- landskap ¹	Miljö- skydds- åtgärder	Ekologisk produk- tion	Vallodling ²
<i>Län</i>								
Stockholms	17 769	1 343	10	208	.	822	13 937	13 342
Uppsala	28 171	2 521	–	333	.	3 576	29 154	16 949
Södermanlands	33 126	1 633	–	200	.	2 181	28 506	19 370
Östergötlands	84 930	6 593	–	393	.	6 935	64 163	37 899
Jönköpings	64 551	10 376	–	274	.	513	30 653	39 359
Kronobergs	31 554	5 169	–	224	.	58	12 291	20 295
Kalmar	140 219	15 705	–	385	.	948	22 255	41 277
Gotlands	56 345	446	–	186	.	616	18 221	22 627
Blekinge	22 765	3 227	–	162	.	540	4 404	7 116
Skåne	91 728	25 195	–	785	.	15 746	40 303	42 225
Hallands	25 393	8 067	–	275	.	1 523	14 875	20 157
Västra Götalands	97 024	17 995	–	883	.	6 964	142 766	86 831
Värmlands	11 364	704	–	350	.	1 362	38 921	55 271
Örebro	19 346	2 150	–	261	.	1 546	21 865	17 467
Västmanlands	16 217	1 668	–	196	.	2 494	21 345	10 527
Dalarnas	13 507	1 486	–	702	.	589	17 949	33 971
Gävleborgs	9 028	459	–	577	.	286	19 777	59 012
Västernorrlands	3 381	324	–	259	.	28	13 011	51 481
Jämtlands	12 742	1 017	241	501	.	86	14 521	50 942
Västerbottens	4 271	965	1 796	463	.	242	8 426	65 918
Norrbottnens	11 613	671	23 643	196	.	158	4 184	31 897
<i>Hela riket</i>								
2011	795 044	107 714	25 691	7 813	.	47 213	581 526	743 933
2010	787 394	108 477	25 373	7 531	.	45 747	574 772	738 097
2009	728 440	110 029	23 392	7 363	.	32 437	501 698	607 190
2008	743 280	110 551	21 545	7 011	.	31 689	509 618	607 415
2005	754 401	167 511	11 762	5 367	508 983	.	572 845	85 316
2000	.	.	1 461	.	.	.	126 484 ³	.

1) Stödet ingår från och med 2007 i stödet för Vallodling.

2) Systemet för vallodling utvecklades i samband med utveckling av gårdsstödsystemet år 2004–05. Första utbetalningen skedde 2005. Det miljöstödet redovisas i tabell 9.1.

3) Här redovisas endast miljöstöd för ekologisk produktion som ingår i det nya miljöprogrammet. För totalt miljöstöd för ekologisk produktion skall miljöstöd som ingår i det gamla miljöprogrammet läggas till. Det miljöstödet redovisas i tabell 9.1.

Källa: Jordbruksverket.

Tabell 9.5 (forts.)

Område	Minskat kväve-läckage	Våtmarker och småvatten	Bruna böror på Öland	Socketbetor på Gotland ⁴	Skyddszoner	Summa miljöstöd
<i>Län</i>						
Stockholms	472	501	.	.	1 644	50 047
Uppsala	255	396	.	.	2 342	83 696
Södermanlands	834	1 630	.	.	3 561	91 040
Östergötlands	1 343	2 231	.	.	3 176	207 663
Jönköpings	18	254	.	.	182	146 180
Kronobergs	3	395	.	.	77	70 066
Kalmar	7 992	1 291	933	.	651	231 655
Gotlands	5 047	524	.	.	438	104 450
Blekinge	2 107	366	.	.	143	40 829
Skåne	38 130	3 705	.	.	3 593	261 409
Hallands	18 403	1 429	.	.	1 525	91 648
Västra Götalands	69 800	3 110	.	.	7 570	432 943
Värmlands	5 517	169	.	.	819	114 479
Örebro	1 314	1 118	.	.	2 925	67 992
Västmanlands	1 917	433	.	.	4 578	59 375
Dalarnas	–	46	.	.	–	68 249
Gävleborgs	–	–	.	.	–	89 139
Västernorrlands	–	–	.	.	–	68 483
Jämtlands	–	–	.	.	–	80 051
Västerbottens	–	–	.	.	–	82 081
Norrbottnens	–	–	.	.	–	72 362
<i>Hela riket</i>						
2011	153 152	17 595	933	.	33 223	2 513 837
2010	152 354	16 489	918	.	30 036	2 487 189
2009	112 415	14 969	853	.	5 233	2 144 020
2008	129 741	13 625	737	.	13 975	2 189 187
2005	197 136	8 378	1 895	2 766	28 344	2 344 704
2000	.	.	.	.	.	127 945

4) Stödet finns inte längre.

Tabell 9.6**Beviljade stöd till modernisering av jordbruksföretag och startstöd till jordbruks-, trädgårds- och renskötsel­företag 2007–2011***Granted investment support to modernisation of agricultural holdings and setting up of young farmers*

Område; myndighet	Modernisering		Startstöd	
	Antal stöd	Beviljade stöd, 1 000-tal kr	Antal stöd	Beviljade stöd, 1 000-tal kr
<i>Län</i>				
Stockholms	32	11 548	4	750
Uppsala	29	9 686	9	1 250
Södermanlands	45	19 020	11	2 650
Östergötlands	78	26 176	10	2 000
Jönköpings	62	26 432	12	1 800
Kronobergs	43	17 802	7	1 300
Kalmar	65	35 848	8	1 339
Gotlands	27	17 248	6	1 100
Blekinge	50	14 940	2	500
Skåne	244	104 897	33	7 875
Hallands	49	19 977	13	2 000
Västra Götalands	357	152 705	26	5 622
Värmlands	41	17 812	8	1 438
Örebro	28	12 996	2	500
Västmanlands	44	13 844	6	900
Dalarnas	34	19 482	6	1 000
Gävleborgs	51	20 829	9	1 800
Västernorrlands	12	5 357	10	1 875
Jämtlands	114	26 698	16	3 250
Västerbottens	34	20 778	16	4 000
Norrbottens	33	25 954	10	2 500
<i>Sametinget</i>	14	793	11	2 750
<i>Hela riket</i>				
2011	1 486	620 823	235	48 199
2010	1 242	514 597	220	43 700
2009	1 281	524 143	266	51 150
2008	1 207	437 511	308	60 130
2007	550	203 801	199	38 200

Källa: Jordbruksverket.

Tabell 9.7**Beviljade stöd till högre värde i jord- och skogsprodukter 2007–2011, 1 000-tal kr***Granted investment support to adding value to agricultural and forest products for Sweden*

Område; myndighet	Antal stöd	Beviljade stöd, 1 000-tal kr
<i>Län</i>		
Stockholms	10	4 554
Uppsala	11	4 235
Södermanlands	4	1 276
Östergötlands	16	5 490
Jönköpings	13	2 833
Kronobergs	3	996
Kalmar	7	1 826
Gotlands	–	–
Blekinge	10	1 614
Skåne	37	16 243
Hallands	14	3 910
Västra Götalands	40	13 354
Värmlands	7	6 387
Örebro	5	2 110
Västmanlands	12	5 338
Dalarnas	7	1 181
Gävleborgs	7	1 331
Västernorrlands	4	3 791
Jämtlands	13	4 117
Västerbottens	9	2 375
Norrbottnens	14	7 210
<i>Sametinget</i>	1	180
<i>Hela riket</i>		
2011	244	90 349
2010	218	70 844
2009	193	61 555
2008	157	60 302
2007	51	20 797

Källa: Jordbruksverket.

Tabell 9.8
Utbetalade projekstöd 2007–2011, 1 000-tal kr
Disbursed structural fund aid

Område; myndighet	Projektsstöd för							
	Utveckling av bredband på landsbygden		Utveckling av företag med färre än tio årsarbetskrafter		Utveckling av landsbygdsturism		Insatser som förbättrar servicen på landsbygden	
	Antal stöd	Beviljade stöd, 1 000- tal kr	Antal stöd	Beviljade stöd, 1 000- tal kr	Antal stöd	Beviljade stöd, 1 000- tal kr	Antal stöd	Beviljade stöd, 1 000- tal kr
<i>Län</i>								
Stockholms	–	–	22	9 357	9	2 572	2	510
Uppsala	–	–	12	2 144	8	5 974	4	2 025
Södermanlands	1	3 990	13	3 416	5	1 180	7	8 226
Östergötlands	1	6 970	24	6 266	11	2 497	4	4 899
Jönköpings	1	4 116	18	4 751	10	2 199	6	3 994
Kronobergs	3	1 589	12	2 511	6	1 501	3	1 697
Kalmar	1	100	17	2 753	8	4 277	8	4 191
Gotlands	2	2 314	10	2 880	4	2 290	1	900
Blekinge	1	2 194	13	4 649	5	1 179	5	5 338
Skåne	1	1 551	28	9 874	18	6 547	23	16 064
Hallands	3	3 893	22	6 713	5	3 056	2	1 155
Västra Götalands	4	15 371	29	15 076	34	16 865	19	20 409
Värmlands	2	5 272	19	4 550	3	3 262	11	11 970
Örebro	23	22 984	33	10 037	14	2 746	2	191
Västmanlands	2	2 740	11	2 121	11	3 612	4	2 300
Dalarnas	5	5 038	16	6 792	8	2 763	2	1 092
Gävleborgs	3	4 750	9	5 654	9	3 460	10	13 345
Västernorrlands	–	–	17	4 256	6	4 987	1	6 370
Jämtlands	–	–	13	4 851	5	8 885	6	1 482
Västerbottens	–	–	2	2 681	2	2 374	6	5 851
Norrbottens	–	–	33	14 859	13	3 435	6	3 366
<i>Sametinget</i>	1	816	4	2 227	–	–	–	–
<i>Jordbruksverket</i>	–	–	10	11 764	3	6 063	–	–
<i>Hela riket</i>								
2011	54	83 688	387	140 182	197	91 724	132	115 375
2010	55	126 736	393	170 110	256	150 941	87	69 622
2009	–	–	388	124 702	260	112 345	68	34 730
2008	–	–	375	143 072	276	126 132	32	23 788
2007	–	–	90	43 492	83	39 731	7	2 723

Källa: Jordbruksverket.

Tabell 9.9**Utbetalade stöd och ersättningar till rennäringen 2000–2011, 1 000-tal kr***Disbursed support and compensation to reindeer breeding*

Typ av stöd	2000	2005	2008	2009	2010	2011
Pristöd	14 663	17 480	22 222	16 580	15 594	16 461
Ersättning p.g.a. Tjernobylyolyckan	9 884	9 763	7 607	6 731	6 271	3 199
Övriga medel för främjande av rennäringen, varav; katastrofskadeskydd projektstöd m.m.	6 779 566 6 213	5 423 2 202 3 221	14 138 9 924 4 214	21 456 1 225 20 231	11 255 216 11 039	14 753 3 101 11 652
Ersättning för renar som skadats eller dödats av rovdjur	35 000	47 000	61 572	58 563	57 674	63 538
Ersättning för tågdödade renar	2 326	2 282	2 673	3 142	2 930	2 975
Ersättning för vägtrafikdödade renar	4 499	4 256	5 630	5 860	5 434	6 611

Källa: Jordbruksverket, Vägverket, Sametinget, Banverket och Trafikförsäkringsföreningen.